

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 25 november – 12:00 uur d.d. 26 november

5.1.2e

Directie Communicatie.

Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders ziek door Covid-19 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders NOC*NSF 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici

Samenvatting

- Nieuwe CBS-cijfers laten zien dat het ziekteverzuim in de verpleging, verzorging en thuiszorg het tweede kwartaal van dit jaar het hoogst was, sinds de metingen 10 jaar geleden begonnen. Nu.nl spreekt van een 'record'. Dit jaar was het verzuim in het tweede kwartaal 7,9%, tegenover 6,8% in 2019. Corona als verklaring voor het hoge ziekteverzuim ligt voor de hand, volgens CBS-hoofdeconoom Peter Hein van Mulligen: "De verpleeg- en verzorgingshuizen zijn hard getroffen en er zijn veel patiënten overleden." Overigens ligt het ziekteverzuim in de verpleging, verzorging en de thuiszorg al sinds het begin van de metingen hoger dan in andere deelbranches van de zorg en loopt het sinds 2014 sneller op. Ook het verzuim in de ziekenhuizen is volgens Van Mulligen 'in lijn met de aanhoudende stijging sinds 2016'.
- Uit een eerste Nederlands onderzoek naar mensen die tijdens de eerste coronagolf Covid-19 kregen, blijkt dat het herstel beter is bij patiënten die in het ziekenhuis hebben gelegen dan bij patiënten die de ziekte thuis hebben doorgemaakt. Volgens longarts en hoofdonderzoeker Bram van den Borst is dat omdat de meeste ziekenhuispatiënten direct na opname hulp krijgen van bijvoorbeeld fysiotherapeuten en gespecialiseerde verpleegkundigen.
- Ruim een op de drie Nederlanders is minder gaan sporten sinds corona, blijkt uit onderzoek in opdracht van NOC*NSF. Bijna twee derde van deze groep noemt het feit dat de sportclub dicht is als belangrijkste reden. Volgens Gerard Dielessen, algemeen directeur van NOC*NSF, is er een hele grote groep Nederlanders die écht een sportclub nodig heeft om in beweging te komen. Ook komt uit het onderzoek dat het lidmaatschap van sportclubs onder druk komt te staan.
- Drie opiniepeilingen (AD, EenVandaag, L1) meten de plannen van Nederlanders om zich wel of niet te laten vaccineren. Uit de representatieve peilingen van het AD en EenVandaag blijkt dat minder dan de helft zich 'zeker' zal laten vaccineren (AD: 48%, EenVandaag: 38%). Limburgers zijn iets gewilliger, daarvan zegt 62% zich te laten vaccineren. Bijna een kwart (EenVandaag: 24%) vindt dat er gewoon een vaccinatieplicht moet komen, terwijl in 2019 een meerderheid vond dat kinderen verplicht gevaccineerd moesten worden met inentingen uit het Rijksvaccinatieprogramma. De politieke gevoeligheid van het coronadebat, het vertrouwen in het vaccin en het zelfbeschikkingsrecht dat bij veel mensen boven gezondheidsredenen staat, zijn redenen tegen een vaccinatieplicht. Het vertrouwen in het vaccin blijkt niet groot: bijna een derde (AD: 32%) gaat ervan uit dat het vaccin zeker veilig is op het moment dat het wordt aangeboden en 9% denkt dat het vaccin dan zeker nog niet veilig is.
- Uit diezelfde opiniepeiling van het AD blijkt dat het vertrouwen in de aanpak van het kabinet en het RIVM afneemt; van 66% in augustus naar 64% nu. Ruim de helft vindt dat de overheid de tweede golf had kunnen voorkomen met strengere maatregelen en 50% vindt dat het kabinet en het RIVM te weinig doen om verdere verspreiding van het virus te voorkomen. Slechts 8% vindt dat er te veel maatregelen zijn genomen.
- FNV-bestuurder Linda Vermeulen constateert dat de oproep aan de detailhandel om Black Friday een jaartje over te slaan maar mondjesmaat gewerkt heeft; "Het is nu al erg druk op sommige plekken." Het is te verwachten dat media morgen, op Black Friday zelf, zullen nagaan of het op bepaalde plekken drukker, of zelfs te druk wordt.

Karakterisering

- Naar aanleiding van de nieuwe CBS-cijfers over coronasterfte tijdens de eerste golf, komen regionale met berichten over de conclusies die getrokken worden met betrekking tot de eigen regio.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)**Slachtoffers**

- Volgens het CBS heeft de eerste golf van coronabesmettingen in de zuidelijke provincies beduidend meer levens geëist dan in de rest van het land. Van alle overledenen kwamen er volgens de nieuwe cijfers 3.861 uit Zuid-Nederland (Noord-Brabant en Limburg). Zuid-Nederland telde relatief gezien ruim acht keer zoveel coronaslachtoffers als Noord-Nederland. Per 100.000 inwoners overleden in Brabant en Limburg 105 mensen aan Covid-19. In Oost-Nederland stierven 57 mensen per 100.000 inwoners, in West-Nederland 47. In Noord-Nederland was de sterfte door corona het laagst met 12 overledenen per 100.000 inwoners. De GGD-regio Hart voor Brabant telde de meeste sterfgevallen: ruim 1400. Ten opzichte van de bevolkingsomvang werd Zuid-Limburg ongeveer even hard getroffen. Van alle Nederlanders die tussen begin maart en eind juni zijn overleden, stierf een op de zes aan de gevolgen van Covid-19. In de GGD-regio Hart voor Brabant was dat zelfs een op de drie.
- Het aantal Nederlanders met het coronavirus stijgt vandaag naar alle waarschijnlijkheid tot meer dan een half miljoen.
- Een bewoner en een medewerker van Mitt Hem, een appartementencomplex van zorginstelling Eilandzorg, in Zierikzee zijn positief getest op het virus. In Eilandzorg wonen mensen met een niet-aangeboren hersenafwijking en ouderen met een lichamelijke of verstandelijke beperking. Alle inwoners moeten tot 1 december in quarantaine.

Identiteiten

- Het CBS becijfert dat de meerderheid van de mensen die aan coronabesmetting zijn overleden langdurige zorg kreeg. Al eerder maakte het statistiebureau bekend dat de gemiddelde leeftijd van overleden mannen bij wie Covid-19 was vastgesteld 79,7 jaar was. Vrouwen die stierven aan de ziekte waren gemiddeld 83,8 jaar. Dat is ongeveer in lijn met de gemiddelde levensverwachting van Nederlanders.

Schade

- In talkshow Op1 spreken meester patissier Hidde de Brabander, Janneke Snoeijen en KNO-arts Wilbert Boek over het verlies van smaak en geur, waar zo'n 75% van de coronapatiënten last van heeft. De Brabander en Snoeijen hebben last van reukvervorming, Boek legt uit hoe dat werkt. Boek spreekt van een 'disconnectie die heel moeilijk te verklaren is'.

Scenario's

- Jaap van Delden, programmadirecteur voor de coronavaccinatie bij het RIVM, zegt dat de kans klein is dat de eerste Nederlanders voor het einde van dit jaar gevaccineerd zullen zijn.

Informatiebehoefte

Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Via de social kanalen van VWS komen nog steeds wat berichten binnen over de schaarste aan testmaterialen, omdat die aan het buitenland zou zijn verkocht.
- Via de social kanalen van minister De Jonge komen enkele berichten binnen over testmaterialen die op zouden raken. Waarom levert een Nederlandse producent juist aan het buitenland en bijna niet aan Nederland?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Uit een rondgang langs de Drentse en Groningse ziekenhuizen door Dagblad van het Noorden blijkt dat de meeste ziekenhuizen de reguliere zorg nog niet kunnen hervatten. De drukte met coronapatiënten, deels uit andere delen van het land, blijft te groot en de schommelende besmettingscijfers blijven te onzeker. Ook blijft het personeel van 'normale' ziekenhuisafdelingen nodig op de IC's voor covid-patiënten, waardoor het reguliere operatie- en behandelprogramma nog niet weer is gestart. Topman van het UMCG en voorzitter van het ROAZ, Ate van der Zee, stelt dat de piek van de tweede golf geweest is, maar dat er landelijk nog altijd veel vraag naar noordelijke bedden is. Over de stagnatie van de cijfers zegt Van der Zee: "We zitten in een *in between* situatie. Dat maakt het heel lastig te voorspellen welke bedden capaciteit we nodig hebben. Daarom zijn we terughoudend om de coronacapaciteit af te schalen en de reguliere zorg op te schalen." Woordvoerder van de Treant Zorggroep, met ziekenhuizen in Emmen, Hoogeveen en Stadskanaal merkt dat ook: "Het ijs is nog te dun onder de voeten. De kans dat we bij opschalen weer heel snel moeten afschalen gewoon nog te hoog. Dan moet personeel weer van afdeling naar afdeling overgeplaatst worden. De belasting wordt dan te hoog." Het Wilhelmina ziekenhuis Assen zit ook nog steeds op 70% van de normale hoeveelheid planbare zorg. "Onze covid-bedden liggen nog steeds vrijwel volledig vol", zegt bestuursvoorzitter Paul van der Wijk. "We hebben de mensen die elders in huis zijn vrijgemaakt om te kunnen ondersteunen daar dus nog nodig en zullen als gevolg daarvan op korte termijn niet of maar zeer beperkt kunnen opschalen." Het Martini Ziekenhuis hoopt enkele extra operatiekamers weer te kunnen openen, maar merkt ook dat het opschalen moeizaam gaat. De druk op de IC moet eerst omlaag om de reguliere zorg substantieel op te kunnen schalen. Alle acute en urgente zorg, zoals de kankerzorg, gaat in de meeste ziekenhuizen wel door. Alleen het Ommelander Ziekenhuis Groningen in Scheemda kan de meeste reguliere zorg door laten gaan, ook omdat het een deel van de coronapatiënten kan overplaatsen.
- Het CBS meldt dat medewerkers in de zorg zich ook in het tweede kwartaal van dit jaar opvallend vaak ziekmelden. Het percentage ziekmeldingen in april, mei en juni was het hoogst sinds 2003. Vooral medewerkers in de verpleging, verzorging en thuiszorg bleven thuis. In het tweede kwartaal misten zorgmedewerkers 6,2% van de werkdagen vanwege ziekte, tegen 5,6% in dezelfde periode een jaar eerder. Het verzuim was het hoogst in de verpleging, verzorging en thuiszorg: 7,9%. Ook in huisartsenpraktijken, gezondheidscentra en de kinderopvang meldden aanzienlijk meer mensen zich ziek. De statistici hebben niet onderzocht waarom zoveel meer mensen in de zorg ziek thuisbleven. Maar CBS-econoom Peter Hein van Mulligen kan zich geen andere oorzaak dan het coronavirus voorstellen. Het is overigens al jaren zo dat het ziekteverzuim hoger dan gemiddeld is in de verpleging, verzorging en thuiszorg. Sinds 2014 neemt het percentage medewerkers dat zich ziekmeldt toe in deze sectoren. Maar dit jaar zagen de onderzoekers een opvallend snelle toename.
- De Europese Commissie heeft woensdag een zesde contract gesloten met Moderna. De lidstaten zijn nu verzekerd van 1.385 miljoen vaccindoses, waarvoor de Europese Unie 12,5 miljard heeft betaald uit het EU-budget.
- Programmamanager Hans van Vliet van het Rijksvaccinatieprogramma zegt dat de operatie voor de uitrol van het vaccin 'meelift' op de logistiek van de jaarlijkse grieprik. "Zo'n infrastructuur heeft Duitsland niet."

Onderzoek

- Uit een onderzoek van de GGD Noord- en Oost-Nederland onder bijna 3.200 mensen blijkt dat het aantal mensen dat in Gelderland last heeft van angst, stress en eenzaamheid door de coronacrisis toe is genomen; van 15% in april naar 20% in november. Er is vooral een sterke toename in psychische ongezondheid onder jongvolwassenen. Acht op de tien van de jongvolwassenen vindt de coronacrisis 'allemaal maar lang duren'. Ze missen het afspreken met familie en vrienden en het uitgaan. Volgens de GGD komt deze psychische ongezondheid vaker voor bij laagopgeleiden en

alleenwonenden. Nu wordt de 1,5 meter beter nageleefd dan in de zomerperiode; 67% geeft aan dat dit goed lukt, in juni was dat nog 47%. De helft (51%) van de ondervraagden geeft aan zich te willen laten vaccineren, in juni was dat nog 60%. De vaakst genoemde reden bij deze groep is twijfel aan de veiligheid van het vaccin.

- Uit een eerste Nederlands onderzoek naar mensen die tijdens de eerste coronagolf Covid-19 kregen, blijkt dat het algehele herstel beter is bij patiënten die in het ziekenhuis hebben gelegen dan bij patiënten die de ziekte thuis hebben doorgemaakt. Volgens longarts en hoofdonderzoeker Bram van den Borst is het herstel te vergelijken met genezing na een zware longontsteking. De restschade in het longweefsel is na drie maanden het grootst onder patiënten die op de IC lagen. Omdat de meeste ziekenhuispatiënten echter direct na opname ook hulp krijgen van bijvoorbeeld fysiotherapeuten en gespecialiseerde verpleegkundigen voelen zij zich na drie maanden over het algemeen beter.
- De kans bestaat dat een simpel aspirientje helpt om de gevolgen van een Covid-19 infectie te verlichten. Volgens intensivist Diederik Gommers lijken kleine studies aan te tonen dat ex-coronapatiënten met vermoeidheidsklachten die een aspirientje krijgen het goed doen. Hij wil eerst de resultaten van grotere studies afwachten voor hij dit populaire en goedkope medicijn voorschrijft.
- Het LUMC doet onderzoek naar de mogelijkheden om gezonde mensen met het coronavirus te besmetten. Zo hoort het ziekenhuis inzicht te krijgen in de reactie van het lichaam op een coronabesmetting.
- Uit onderzoek van Citisens onder 7.200 Flevolandse, in opdracht van de provincie Flevoland, blijkt dat zo'n 55% van de hen ook iets positiefs heeft overgehouden aan de coronamaatregelen. Veel respondenten lieten weten door de maatregelen beter tot rust te komen en meer tijd te hebben om te klussen of te tuinieren.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Hoogleraar ouderengeneeskunde en OMT-lid Cees Hertogh zegt dat het merendeel van de bewoners van verpleeghuizen niet in staat is om de crisis te bevatten. Hierdoor is het volgens Hertogh niet mogelijk om afstand te bewaren of besmette personen af te zonderen. Ook zegt hij dat er in de tehuizen 'nog altijd niet getest wordt zoals volgens het advies zou moeten'.
- De Gelderlander interviewt mensen van Urk. Jannie Hoefnagel vertelt dat de mensen soms te makkelijk met de coronaregels omgaan, ze denken dat het niet bestaat en alles oplichterij is. "Ik moet eerlijk toegeven dat ik eerst ook te makkelijk deed. Nu neem ik alles erg serieus. Hier zijn nu ook doden gevallen." Een vrouw zegt: "Het is stil op straat. Mensen zijn veel meer doordrongen van de ernst van de situatie dan bij de eerste golf. Het komt voor veel mensen dichterbij." Hendrik de Leeuw zegt: "Ik merk dat mensen het serieuzer beginnen te nemen. Mensen hebben vast een mondkapje bij zich en houden afstand. [...] Je moet zelf blijven nadenken, maar mensen zijn hier vaak eigenwijs." Wethouder Freek Brouwer en GGD Flevoland merkt dat mensen zich meer aan de maatregelen houden. "Mensen nemen het serieuzer als bijvoorbeeld opa of oma door corona overlijdt. [...] We zien een kentering. Dat komt mede door het slechte nieuws in de verzorgingshuizen", zegt wethouder Brouwer nadat hij een kijkje bij teststraat heeft genomen. Mensen houden volgens Brouwer meer afstand in de publieke ruimte. "Dat mensen er serieuzer mee omgaan blijkt ook uit dat veel mensen zich nu laten testen", zegt wethouder Brouwer. Inwoners kunnen zonder afspraak terecht bij de testbus. "Het is laagdrempelig, daar houdt een Urker wel van. Tijdens de eerste lockdown wilde slechts een kwart van de bevolking zich laten testen. Nu is dit veel hoger." Sven van der Burg, woordvoerder van de GGD Flevoland, zegt: "Op de eerste dag zijn er alleen in de ochtend 48 mensen getest, dus het kan al een succes genoemd worden." Bij verzorgingshuis Talma Haven zijn drie mensen overleden nadat op één verpleegafdeling veertien van de vijftien kwetsbare bewoners besmet waren. Directeur van zorgorganisatie Talma, Wilfred Muller: "Een deel van de bevolking op Urk denkt dat het maar een griepje is. Soms liepen mensen bij onze locatie zo naar binnen zonder een mondkapje te dragen." Dat is nu anders volgens hem.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- Uit het onderzoek 'Sportgedrag en effecten coronapandemie' (uitgevoerd door Ipsos in opdracht van NOC*NSF) blijkt dat ruim een op de drie Nederlanders minder is gaan sporten sinds de corona-uitbraak. Bijna een op de tien is helemaal gestopt met sporten. Bijna twee derde van de Nederlanders die minder zijn gaan sporten, noemt als belangrijkste reden het feit dat de sportclub dicht is. Binnen de groep t/m 18 jaar wordt die reden veel vaker genoemd, namelijk door 71%. Ook is er een groep (13%) die vanwege het virus juist is begonnen met sporten of meer is gaan sporten. Wandelen (15%), hardlopen (14%) en fitness (13%) zijn bij die groep het populairst. Als belangrijkste reden wordt opgegeven dat men fit en gezond wil blijven en dat men op gewicht wil blijven. Volgens Gerard Dielessen, algemeen directeur van NOC*NSF, is er een hele grote groep Nederlanders die écht een sportclub nodig heeft om in beweging te komen. Bij die groep zou de motivatie om te sporten verdwijnen zodra de sportclubs hun deuren moeten sluiten of alleen zeer beperkt open mogen zoals nu. Uit het onderzoek komt verder naar voren dat het lidmaatschap van sportclubs onder druk komt te staan. Meer dan de helft van de Nederlanders geeft aan in 2021 de contributie te willen blijven betalen. Een op de vier mensen verwacht wel een contributieverlaging. 8% geeft aan het lidmaatschap op te zeggen als de huidige situatie zich zo doorzet in het nieuwe jaar.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Nu het advies is om tot half januari niet naar het buitenland te reizen tenzij strikt noodzakelijk, ziet touroperator Sunweb het aantal wintersportboekingen fors teruglopen. Voor de periode tot en met de kerstvakantie hebben 15.000 tot

20.000 wintersporters een vakantie boekt. Vergelijken met voorgaande jaren is dat ongeveer een derde. Sunweb zegt per dag ongeveer 10% van de boekingen te krijgen die het bedrijf normaal gesproken ontvangt. Sunweb zegt dat wintersporters nu minder begrip lijken te hebben voor het advies om niet te reizen dan de vakantiegangers in de zomer. "Sporten in de buitenlucht is gezond, men reist met eigen vervoer en verblijft in een appartement, dus vragen de wintersportliefhebbers zich steeds meer af wat er beter en gezonder is dan op wintersportvakantie te gaan."

- Ondanks corona, gebeurt het richting Black Friday momenteel volop dat winkels 'knallen met korting' om zoveel mogelijk mensen te lokken. Wel hebben veel winkelketens de acties gespreid over meerdere dagen om een piek op vrijdag zelf te voorkomen. Brancheorganisatie INretail becijferde dat 35% van de winkeliers dit jaar niet meedoet met Black Friday. Het zijn vooral de grote mode- en elektronica ketens die de echte drukte genereren. FNV-bestuurder Linda Vermeulen moet constateren dat de oproep aan de detailhandel om Black Friday een jaartje over te slaan maar mondjesmaat gewerkt heeft. "Het is nu al erg druk op sommige plekken." Hoe druk het morgen en het weekend wordt, is koffiedik kijken. Volgens een woordvoerder krijgt Media Markt veel complimenten over hun aanpak. "We worden een voorbeeld voor andere winkels genoemd." Linda Vermeulen van vakbond FNV, moet er een beetje om lachen. "Juist werknemers van Media Markt maar ook van bijvoorbeeld Kruidvat melden bij ons dat het te druk is in de winkels. Het spreiden van de acties is meer een marketingtruc dan een overweging vanwege corona."
- Uit het opiniepanel van EenVandaag blijkt dat de meeste mensen (63%) het een slecht plan om de maatregelen met Kerst en oud en nieuw tijdelijk te versoepelen. Een kwart vindt dat wel een goed plan. Twee derde (66%) zegt zich met Kerst aan het dan geldende maximum aantal personen te houden. Een kwart zegt hun plannen niet te laten afhangen van wat het kabinet bepaalt; velen van hen gaan kerst vieren zoals ze dat altijd doen. Veel mensen wijzen daarbij op het vervelende afgelopen jaar. Ook zijn er mensen die wel rekening houden met de situatie, maar nog niet weten of hun plannen net binnen of net buiten de regels vallen.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- Burgemeester Joerie Mins van Alphen-Chaam roept zijn inwoners op 'alles te doen wat binnen het vermogen ligt om de regels na te leven'. Het aantal besmettingen loopt in Alphen-Chaam de laatste dagen hard op.
- Een overgrote meerderheid van de Amsterdamse gemeenteraad pleit ervoor dat de noodopvang voor dak- en thuislozen vanwege de coronacrisis heel de winter in Amsterdam blijft. Ook als er geen (semi)lockdown is. De partijen onder aanvoering van GroenLinks willen dat de door het Rijk bekostigde coronapvang wordt verlengd tot 1 april. Het college van burgemeester en wethouders moet daar op aandringen bij staatssecretaris Blokhuis, vinden ze.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Student en deeltijd-gastheer in een verpleeghuis in Leiden Jelle Holtzapffel zegt dat de werkelijkheid in verpleeghuizen contrasteert met de voornemens die er waren om een 'stille ramp' niet nog een keer te laten voltrekken. Het virus is sinds een maand weer terug in het verpleeghuis waar hij werkt en in heel Nederland alweer in 700 van de 2.500 verpleeghuizen. In de praktijk kunnen families daardoor wekenlang niet op bezoek komen; het 'dit-nooit-weer' is in veel tehuizen allang weer realiteit, stelt Holtzapffel. "Hoog tijd dat het beleid wordt aangepast aan de lastige realiteit van het tehuis. Anders blijft de stille ramp zich onder onze ogen voltrekken", vindt Holtzapffel.
- Onderzoekers in het gezondheidsrecht (UvA) Hannah van Kolschooten, Katrina Pehudoff en Annie de Ruijter vinden dat er in de politiek weinig 'animo' is om sociaal kwetsbare groepen als eerste te helpen, zo ook bij de uitrol van het vaccin. Die groep kampt vaak met een gezondheidsachterstand, wat weer samenhangt met een sociale achterstand. 'Hierdoor worden bestaande ongelijkheden en onrechtvaardigheden in de samenleving juist vergroot', stellen de drie.
- Volgens David Ikkersheim, partner bij KPMG Health Care & Life Sciences, kan Nederland een derde golf voorkomen als de gehele bevolking in een weekend wordt getest. Hij zet de kosten van een lockdown af tegen de kosten van de hele bevolking sneltesten. Ikkersheim plaatst wel een kanttekening: "...moeten er uiteraard voldoende (snel)tests beschikbaar zijn én moeten we het logistiek ook nog zien te bolwerken."
- Topvrouw Emer Cooke van het EMA is hoopvol dat er voor Kerst enkele coronavaccins goedgekeurd kunnen worden.
- Volgens Philips-CEO Frans van Houten moet Nederland het tijdelijke portaal voor de uitwisseling van patiëntengegevens -opgezet vanwege de coronapandemie- moeten uitbouwen tot een permanente 'gezondheidscloud'. "Dat kan allemaal heel goed met privacy en cyberveiligheid", met goed toezicht van een onafhankelijke partij, zegt Van Houten. Binnen Europa geeft zo'n gezondheidscloud Nederland een streepje voor, denkt hij.
- Beloon mensen die zich laten vaccineren, in plaats van mensen die dat niet doen te bestraffen. Dat werkt volgens Guy Widdershoven, hoogleraar Medische Filosofie en Ethiek aan het Amsterdam UMC, veel beter. Widdershoven reageerde op uitspraken van voormalig Pinkpopboegbeeld Jan Smeets. Die heeft gezegd dat Pinkpop alleen toegankelijk zou moeten zijn voor mensen die zich hebben laten vaccineren.

Uitspraken academici, artsen en andere medici in het publieke debat

- Volgens NRC doen academici, artsen en andere medici regelmatig 'boudere beweringen' in het publieke debat over corona, waardoor universiteiten en ziekenhuizen voor een lastig dilemma staan: 'Hoe om te gaan met medewerkers die het corona-beleid ondergraven?' Het voorbeeld van hoogleraar gedrag- en prestatiewetenschap Michaëla Schippers die zich tijdens een FvD-journaal uitsprak tegen de coronamaatregelen -want 'die zijn pas dodelijk'- wordt aangehaald om het punt te maken. Daarnaast sprak NRC met tien artsen en academici, waaruit blijkt dat artsen verboden worden zich

publiekelijk negatief uit te spreken over 'de gezondheidszorg'. Uit angst om hun baan te verliezen doen ze dat dus ook niet. Meerdere hoogleraren en ziekenhuismedewerkers doen anoniem hun verhaal.

- Hoogleraar sociaal recht in Leiden Barend Barentsen zegt dat je als werknemer vrijheid van meningsuiting en demonstratievrijheid hebt, maar dat je ook rekening moet houden met de reputatie en belangen van je werkgever. Dat een arts verboden werd zich publiekelijk negatief uit te laten over de zorg in het algemeen gaat volgens hem te ver.
- Een woordvoerder van de Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband stelt dat de oproep voor het dragen van mondkapjes in ziekenhuizen geldt, en dat het daarom niet past als artsen van een ziekenhuis dit bekritisieren.
- Organisatieadviseur Peter Fijbes spreekt van een grijs gebied; als een opmerking uit naam van een functie is, kan de werkgever optreden, maar een politieke mening hoort volgens hem thuis in het publieke debat.
- Universiteiten en ziekenhuizen willen, met een beroep op het beschermen van de privacy, niet ingaan op beperkingen die zij hun medewerkers op leggen.

Mondkapjesplicht

- Huisarts Felix van der Wissel reageert op de mondkapjesplicht die 1 december ingaat. Volgens Van der Wissel pak je met de mondkapjes een stukje vrijheid van mensen af. Hij vindt dat als het geen toegevoegde waarde heeft, je mensen vrij moet laten en geen boetes moet opleggen op basis van iets waar geen 'harde feiten' voor zijn.
- Verpleegkundig specialist huisartsenzorg en Read Team-lid, Nienke Ipenburg, vindt het dragen van een mondkapje een kleine moeite t.o.v. de levens die er mogelijk mee worden gewonnen. Zij vindt dat we 'af' moeten van het stigma van de verplichting, er zijn namelijk meer verplichtingen om onze samenleving beter te maken, bijvoorbeeld de autogordel.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- Viroloog Ab Osterhaus zegt dat alleen een 'absolute lockdown' ons uit de huidige situatie haalt. "Alles dicht voor 4 tot 6 weken. Gevolgd door een veel agressiever, asymptomatisch testbeleid en bron- en contactonderzoek." Anders blijven we 'doormodderen tot in de zomer', stelt Osterhaus. Zolang we rond het reproductiegetal van 1 blijven schommelen, zitten we volgens Osterhaus op de verkeerde weg. Hij kijkt 'ambivalent' naar de cijfers te kijken en stelt dat "niemand helemaal precies weet hoe we ervoor staan."

Opiniepeilingen

- Uit een representatieve opiniepeiling in opdracht van het AD blijkt dat 71% het onverantwoord vindt als mensen deze winter op vakantie naar het buitenland gaan. Op de vraag 'Wie is er medeverantwoordelijk voor de tweede golf?' wijst 61% onder meer naar vakantiegangers die in de zomer naar het buitenland zijn geweest. De steun voor het coronabeleid neemt af; 64% zegt 'vertrouwen te hebben in de aanpak van het kabinet en het RIVM', in augustus was dit 66%. Daarnaast heeft 47% er 'veel tot zeer veel vertrouwen' in dat premier Rutte de juiste premier is om de crisis te lijf te gaan, 30% heeft daar 'een beetje' vertrouwen in. Toch vindt ruim de helft dat de overheid de tweede golf had kunnen voorkomen met strengere maatregelen en vindt 50% dat het kabinet en het RIVM te weinig doen om verdere verspreiding van het virus te voorkomen. Slechts 8% vindt dat er te veel maatregelen zijn genomen. 64% vindt dat de maatregelen hen niet te veel beperken in hun vrijheid, dat percentage is gedaald t.o.v. augustus 71% (toen er minder beperkingen golden). Drie kwart (75%) ergert zich aan de losse omgang van anderen met de regels. Het eigen gedrag wordt beter beoordeeld: 87% zegt zich goed tot zeer goed aan de maatregelen te houden. Bijna de helft (48%) is van plan een vaccinatie te halen, als die beschikbaar is; de rest weet het nog niet. 32% gaat ervan uit dat het vaccin zeker veilig is op het moment dat het wordt aangeboden, 9% denkt dat het vaccin dan zeker nog niet veilig is. Drie kwart vindt het terecht dat mensen met een essentieel beroep voorrang krijgen bij de uitrol. Het scenario waarbij gevaccineerden, meer vrijheden krijgen, kan rekenen op 43% steun.
- Uit onderzoek van EenVandaag blijkt dat meer dan drie kwart (76%) wil dat de eerste vaccins naar ouderen, kwetsbaren en zorgmedewerkers gaan, om zo het aantal sterftes te beperken. Maar het moet wel vrijwillig, een vaccinatieplicht - direct of indirect- krijgt amper steun. Het eerst inenten van mensen met vitale beroepen, zoals politie, zorgpersoneel en leraren, krijgt ruime steun (69%). De derde strategie om eerst jongeren te vaccineren is met 17% het minst gedragen. Opvallend is dat ook maar weinig jongeren (19%) dit zelf een goed plan vinden. Op de vraag 'willen mensen zich wel laten vaccineren?' zegt 38% zich zeker in te laten inenten. 21% denkt van wel, maar is er nog niet helemaal over uit. Eén op de tien (9%) zegt zich waarschijnlijk niet te laten vaccineren en één op de vijf (19%) doet dat zeker niet. 13% zegt (echt) nog niet te weten wat zij zullen doen. De meeste mensen vinden dat het vaccineren tegen corona vrijwillig moet gebeuren, een kwart (24%) is voor een vaccinatieplicht voor iedereen. Opvallend, want in 2019 vond een ruime meerderheid nog dat kinderen verplicht gevaccineerd moesten worden met inenting uit het Rijksvaccinatieprogramma. Dit verschil kan verschillende oorzaken hebben. Zoals de politieke gevoeligheid van het coronadebat. Ook is het vertrouwen in dit vaccin minder groot omdat het nog niet bewezen werkend is en de ontwikkeling 'ontzettend snel' gaat. Tot slot wijzen mensen op hun zelfbeschikkingsrecht die bij veel mensen boven gezondheidsredenen staat. Het plan van de 'indirecte vaccinatieplicht' waarin mensen die zich niet laten inenten, minder vrijheden krijgen, kan rekenen op weinig steun: 38% zou dat goed vinden, 54% niet. Het versoepelen van de coronamaatregelen voor mensen die zich wél laten inenten, plan van minister De Jonge krijgt net zo weinig steun (38%). Het liefst zien mensen geen enkele vorm van dwang of stimulering.
- Uit onderzoek in opdracht van L1 blijkt dat een op de vijf (20%) Limburgers niet van plan is zich te laten vaccineren. 62% zegt zich wel te gaan vaccineren en 18% twijfelt nog.